

ความเป็นมา แนวคิด และคำนิยาม

ความเป็นมา

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการสำรวจการใช้พลังงานของครัวเรือนขึ้นเป็นครั้งแรก ในปี 2527 ตามความต้องการของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ ซึ่งในขณะนั้นเป็นหน่วยงานในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านพลังงานของประเทศ โดยขอให้ทำการสำรวจพร้อมกับการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน แต่เนื่องจากในระยเวลาดังกล่าวไม่ได้อยู่ในคาบการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ซึ่งในระยเวานั้นสำนักงานสถิติแห่งชาติจะทำการสำรวจทุก 5 ปี ดังนั้น เพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลที่ต้องการนำข้อมูลไปใช้โดยรีบด่วน สำนักงานสถิติแห่งชาติจึงได้ทำการสำรวจการใช้พลังงานของครัวเรือนพร้อมกับการสำรวจแรงงาน ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติจัดสำรวจทุกปี ในครั้งนั้นได้จัดทำการสำรวจดังกล่าวติดต่อมา 2 ปี ต่อมาเมื่อสำนักงานสถิติแห่งชาติทำการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2529 จึงได้ผนวกข้อถามการใช้พลังงานไว้ในแบบสอบถามโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน และได้ทำการสำรวจต่อมาในปี 2533 หลังจากนั้นจึงทำการสำรวจทุก 2 ปี สำหรับการสำรวจการใช้พลังงานของครัวเรือน พ.ศ. 2541 นี้เป็นการสำรวจครั้งที่ 8

วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของการใช้พลังงานในรูปต่าง ๆ ของครัวเรือน

กลุ่มรวม

การสำรวจนี้ กลุ่มรวมครัวเรือนสามัญส่วนบุคคลทั้งที่อยู่ในเขตเทศบาล ในเขตสุขาภิบาล และนอกเขตเทศบาล-สุขาภิบาล ทุกจังหวัดทั่วประเทศ ไม่รวมบุคคลที่พักอยู่ในโรงแรม หอพัก โรงเรียนกึ่งนอน วัด กรมกองทหาร เรือนจำ สถานสงเคราะห์ โรงพยาบาล รวมทั้งสถาบันอื่น ๆ ประเภทเดียวกันนี้ นอกจากนั้น การสำรวจนี้ยังยกเว้น ครัวเรือนทูต ผู้แทนต่างประเทศ และผู้อยู่อาศัย ในประเทศไทยชั่วคราว

คำนิยาม และการจัดจำแนกข้อมูลที่สำคัญ

1) ครัวเรือนส่วนบุคคล ประกอบด้วย

(1) ครัวเรือนหนึ่งคน คือ บุคคลคนเดียวซึ่งจัดหาอาหารและจัดหาสิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพ โดยไม่เกี่ยวกับผู้ใดซึ่งอาจพำนักอยู่ในเคหสถานเดียวกัน

(2) ครัวเรือนหลายคน คือ ครัวเรือนที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันจัดหาและใช้สิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน บุคคลที่มาอยู่รวมกันในครัวเรือนอาจจะเป็นญาติหรือไม่เป็นญาติกันก็ได้ ซึ่งได้แก่

- 2.1 ครั้วเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ฉันท์ญาติมาอยู่ด้วยกัน หรืออยู่แบบครอบครัว
 - 2.2 ครั้วเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์ฉันท์ญาติไม่เกิน 5 คน มาอาศัยอยู่ด้วยกัน ช่วยกันจ่ายค่าที่พัก ให้นับเป็นครั้วเรือนส่วนบุคคล 1 ครั้วเรือน
 - 2.3 ครั้วเรือนคนงานที่นายจ้างจัดให้อยู่อาศัยร่วมกันไม่เกิน 5 คน ถือเป็น 1 ครั้วเรือนส่วนบุคคล
 - 2.4 ครั้วเรือนที่มีบุคคลตั้งแต่ 6 คนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน ซึ่งบุคคลเหล่านั้นจะต้องมีบุคคลที่เป็นญาติกันตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป หรือเป็นญาติไม่เกิน 3 คน แต่มีคนเดียวคนหนึ่งรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของคนทั้งหมด ถือเป็นครั้วเรือนส่วนบุคคล 1 ครั้วเรือน
- หมายเหตุ สำหรับข้อ 2.2 และ 2.3 ต่างจากการสำรวจครั้งที่ผ่านมา ซึ่งได้แยกแต่ละคนเป็น 1 ครั้วเรือน

2) ประเภทของพลังงานที่ใช้ในครั้วเรือน

ประเภทของพลังงานที่ใช้ในครั้วเรือน ได้จัดจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

- (1) ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ซึ่งได้แก่ น้ำมันเบนซินธรรมดา น้ำมันเบนซินพิเศษ น้ำมันเบนซินพิเศษไร้สารตะกั่ว น้ำมันดีเซลประเภทหมุนเร็วและหมุนช้า น้ำมันก๊าด น้ำมันหล่อลื่น และก๊าซ
- (2) ผลิตภัณฑ์อื่น ได้แก่ ถ่านไม้ ฟืน และไฟฟ้า

3) ก๊าซหุงต้ม

หมายถึง ก๊าซบรรจุก๊าซหรือภาชนะในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้ในการหุงต้มอาหาร หรือใช้กับเตาอบอาหาร

4) ก๊าซใช้สำหรับยานพาหนะ

หมายถึง ก๊าซบรรจุก๊าซหรือภาชนะในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับยานพาหนะเพื่อการขนส่ง เช่น รถยนต์ เรือยนต์ เป็นต้น

5) ก๊าซใช้อย่างอื่น

หมายถึง ก๊าซบรรจุก๊าซหรือภาชนะในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้สำหรับอุปกรณ์เครื่องใช้อื่นๆ ในครั้วเรือน เช่น ใช้สำหรับเครื่องทำน้ำร้อน เป็นต้น

6) สถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครั้วเรือน

เป็นการจัดแบ่งครั้วเรือนเป็นกลุ่มตามสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยพิจารณาจากอาชีพหรือประเภทกิจกรรมในเชิงเศรษฐกิจ และสถานภาพการทำงาน ที่ทำรายได้ส่วนใหญ่ให้แก่ครั้วเรือนเป็นหลักในการจัดกลุ่ม

ในการสำรวจนี้ ได้จัดแบ่ง ครั้วเรือนตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคม เป็น 9 กลุ่ม ดังนี้

- (1) ผู้ถือครองทำการเกษตร ซึ่งมีที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเอง
- (2) ผู้ถือครองทำการเกษตร ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เช่าผู้อื่น
- (3) ผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร
- (4) ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และนักบริหารที่เป็นลูกจ้าง
- (5) คนงานเกษตร
- (6) คนงานทั่วไป
- (7) เสมียนพนักงาน พนักงานขายและให้บริการ
- (8) ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และก่อสร้าง
- (9) ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งมีรายได้ส่วนใหญ่จากทรัพย์สินหรือเงินที่ได้รับเป็นการช่วยเหลือจากบุคคลนอกครัวเรือน

7) รายได้ประจำของครัวเรือน ประกอบด้วย

- (1) ค่าแรงและเงินเดือน เงินรางวัลบริการ เงินโบนัส เป็นต้น
- (2) กำไรสุทธิจากการประกอบการเกษตรและธุรกิจอื่นๆ
- (3) รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ค่าเช่าบ้านและที่ดิน ค่าลิขสิทธิ์ ดอกเบี้ยและเงินปันผล
- (4) เงินที่ได้รับเป็นการช่วยเหลือ บำเหน็จ บำนาญ
- (5) รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ มูลค่าของสินค้า และบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าแรง เงินเดือน มูลค่าของสินค้าหรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง (รวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของ) หรือได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ

ทั้งนี้ไม่รวม รายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ เช่น เงินได้จากการประกันภัยหรือประกันชีวิต เงินรางวัลสลากกินแบ่ง และรายรับอื่นๆ ในประเภทเดียวกัน